

Колектив Національного педагогічного університету імені Михайла Драгоманова глибоко сумує з приводу тяжкої втрати - передчасної смерті професора кафедри соціальної філософії та філософії освіти НПУ Миколи Миколайовича Левшина.

Пішла з життя добродія, чесна, щира і чуйна людина, яскрава особистість, відомий науковець. Схиляємо голови в скорботі разом із рідними, близькими, колегами, однопідприємцями і висловлюємо найщиріші слова співчуття родині.

Світла пам'ять про Миколу Миколайовича назавжди залишиться в наших серцях.

Колектив НПУ
імені М. П. Драгоманова

Колектив Інституту вищої освіти НАПН України висловлює глибоке співчуття з приводу передчасної смерті колишнього завідувача відділу педагогіки і психології вищої освіти Інституту вищої освіти НАПН України **Левшина Миколи Миколайовича**

Редакція Всеукраїнського громадсько-політичного тижневика "Освіта" глибоко сумує у зв'язку з раптовою, передчасною смертю свого постійного автора, професора Національного педагогічного університету імені Михайла Драгоманова **Миколи Миколайовича Левшина** і висловлює щирі співчуття рідним і близьким покійного.

Романтик і життєлюб...

Так відзивались про нього друзі і знайомі. З щирим серцем і широкою душею Він прагнув обігріти всіх, хто того потребує. Заходимо на Фейсбук і читаємо останній коментар, який ще кілька днів тому відмітили позитивом. Як до болю просто ці слова відображають весь життєвий поклик нашого Друга: "Думаю про кошенят. Позавчора, йдучи на роботу, побачив двох маленьких, біленьких, гарненьких кошенят. Вони тремтіли від холоду, жалібно нявкали. Куди їх взяти?"... Тоді читали це з якоюсь особливою ніжністю, тепер — з жалем і сумом. Ось так Він ділився своєю любов'ю. І не тільки з людьми...

Таким місце тільки в Раю. Спи спокійно, дорогий Друже. Твої справи буде продовжено, Твої мрії здійснено, Твою поему будуть писати твої близькі: донька, зять, внучки та ми, — твої друзі...

Руслан ПОСТОЛОВСЬКИЙ
ректор РДГУ, професор з родиною;
професори Юрій ПЕЛЕХ, Валерій СІЛКОВ,
Роман ПАВЕЛКІВ, Тамара ПОНІМАНСЬКА,
доцент Валерій ШЕРЕТЮК
та багато інших, хто шанує і пам'ятає.

Раптова смерть забрала з наших рядів унікальну постать, талановитого вченого і педагога Миколу Миколайовича Левшина. Читачам "Освіти" це ім'я добре відоме, адже він на сторінках тижневика вів рубрику "Методика", був модератором спільного проекту "Педагогічні технології". Попереду було масса планів, а доводиться вдаватися до спогадів.

Коли хочеш глибше пізнати людину, звернися до її дитячих років. До щемливого періоду юнацтва, коли перед тобою простеляється тисячі незвіданих стежин-доріг. І маєш обрати поміж них одну-єдину, що стане визначальною у виборі професії, у виборі твого майбутнього. Зрештою, у виборі твоєї долі. Адже хіба може бути щасливою людина, яка помилилася при виборі професії? Тому так важливо, коли маєш порядок із собою досвідчену, мудру людину, яка б підказала, спрямувала подальший шлях.

Учительським

Подвижник

Як часто у житті нам бракує тих наставників, які стали б для нас духовними "маяками"; як часто бракує тих подвижників своєї справи, яких без перебільшення можна було б назвати Вчителями Високого Духу. Замислимося над цими словами. Хіба не в цьому — подвижництві — полягає високе призначення вчителя? Українські педагоги залишили нам у спадщину золоті зерна мудрості, що не тьмяніють з часом. Таких учителів — творців завжди згадують і довго пам'ятають їх учні як "батьків своєї духовної цінності і не забудуть до самої смерті", бо вони справою свого життя творять з народу націю, "з нації свою державу". Щасливий той, хто зустрінє такого вчителя на своєму шляху. Щасливий той, хто обрав свою життєву стежину-дорогу. Миколу Миколайовича Левшина сміливо можна віднести до цієї когорти вчителів.

Математика — це творчість і натхнення

Він був знатним педагогом, вченим в освітянському просторі України та зарубіжжя, одним із розробників концепції та "Першого вітчизняного дидактико-методичного комплексу з математики для чотирирічної початкової школи", автором першої в Україні програми з інформатики для початкової школи та відповідного дидактико-методичного комплексу; методики підготовки вчителя початкових класів до її застосування, розробником інтегративної — синергетичної моделі "Психолого-педагогічного проектування особисто орієнтованих технологій навчання і виховання для вищих навчальних закладів", концепції особистісно орієнтованого підручникотворення. Побуває думка, що оскільки математика — наука точна, то немає тут місця для творчості та фантазії. Мовляв, використувуй формули та інтегралі, і на цьому крапка. Зрозуміло, що цей міф легко розвінчати. І своєю діяльністю Микола Левшин довів той факт, що математика — наука аж ніяк не суха. Лише творча людина здатна ламати стереотипи і втілювати сміливі ідеї у життя. Нині важко повірити в те, що свого часу Микола Миколайович залишився без роботи через те, що займався проблемами...інформатизації початкової освіти. Нині, коли кожен першокласник легко вправляє з комп'ютером і планшетом, це здається неможливим. Як неможливим видається і той факт, що за новаторські ідеї не завжди можна одержати...подяку. Микола Миколайович стверджував, що "кожний креативний результат — це палиця з двома кінцями". А новаторські ідеї не

завжди відразу приживаються у суспільстві. Так було у далекому 1984 році, коли у підручнику "Математика" для 4-го класу вченим було вперше запроваджено завдання для формування імплікативних суджень (імплікація — це логічна операція, за допомогою якої з двох висловлювань утворюється умовне висловлювання "якщо...то..." - Авт.) І хоча нині схожі завдання пропонують навіть шестирічним дітям, на той час відчувався певний супротив. До Міністерства освіти надходили анонімки, надсилали покреслені червоним підручник. Однак новаторські пошуки Миколи Левшина мали й підтримку. Зокрема, схвально відгукувався видатний математик М. Кузенний, діти якого навчалися за підручником Миколи Левшина. І хоча, як казав сам Микола Миколайович, математики є скупими на похвалу, проте М. Кузенний виявився винятком з правил. Його схвальний відгук неабияк підтримав Миколу Левшина. Нині цей факт у біографії науковця красномовно свідчить про те, що все у нашому швидкоплинному житті змінюється і оновлюється. І те, що ще вчора здавалося нечуваним, нині сприймається цілком природним. Утім, на той період, коли Микола Левшин залишився без роботи, йому було не до жартів. Пізніше він з вдячністю згадував вірних друзів Р. Постолювського (нині ректора Рівненського гуманітарного університету) та В. Лугового (нині віце-президента НАПН України), які у важку хвилину підставили надійне плече. Утім, здійснити усе задумане та реалізувати свої ідеї Миколі Миколайовичу вдалося тоді, коли директор і засновник Інституту вищої освіти АПН України Віктор Петрович Андрущенко (нині ректор НПУ ім. М.П. Драгоманова) запропонував йому посаду завідувача відділом. Напевно, варто було пройти кризу негараз-

ди, зустріти на своєму життєвому шляху перешкоди, аби згодом працювати під керівництвом такого прекрасного науковця, педагога. Підтримка і наполегливість сприяли тому, що залишилось нам у спадок від Миколи Левшина — понад 200 наукових і навчально-методичних праць; з них 28 підручників, навчальних та навчально-методичних посібників та програм для загальноосвітньої та вищої школи. Зокрема, він є автором підручника "Математика" для 4-го класу чотирирічної початкової школи (1989р.), навчальних посібників для вищих навчальних закладів "Використання інформаційних технологій у навчально-виховному процесі початкової школи" (2005р.), "Практикум для користувачів персональних комп'ютерів" (2005р., 2007р.). Автор "Зошита з математики для другого класу" (1997р.), "Альбому завдань з математики для 3 класу" (2003р.), "Педагогіки вищої школи" (2008р.), співавтор навчального посібника "Математика" для напряму підготовки "Початкова освіта" (ч.І-2012р.; ч.ІІ- 2015р.). Під керівництвом Миколи Левшина успішно завершена науково-дослідницька робота за темами: "Психолого-педагогічне проектування особистісно орієнтованих технологій навчання та виховання у вищих навчальних закладах", "Психолого-педагогічні засади інноваційних технологій викладання у вищій школі". Він є співавтором монографій "Особистісно орієнтовані технології навчання і виховання у вищих навчальних закладах", "Психолого-педагогічні засади проектування інноваційних технологій викладання у вищій школі", "Проектування навчально-методичного забезпечення магістрантів", "Концептуально-методологічні основи проектування методів і засобів діагностики освітніх результатів у

З внучкаки Настею і Варусею.

ШЛЯХОМ

вищих навчальних закладах". Микола Миколайович Левшин здійснював наукове керівництво підготовкою кандидатських дисертацій, підготував 13 кандидатів наук. Знаному науковцеві було чим пишатися. Сам же Микола Левшин постійно перебував у творчому пошуку. Тож, оскільки відкривати та підтримувати творчих особистостей завжди було (і залишається) пріоритетом у діяльності Всеукраїнського громадсько-політичного тижневика "Освіта". Миколу Левшина неодноразово визнавали кращим освітянином України (2003, 2009, 2010р.р.) у номінаціях "Засвіти вогонь" та "Залиш мені в спадщину думку найвищу". Вагомий здобутки, наче досяглі в осінньому саду яблука. Усе це — наслідки натхненної, самовідданої праці. І лише, блукаючи стежинами осіннього саду, розумієш, що всього цього могло не бути, якби... Якби не ті перші стежини, що сходили разом з забувними батьками. Також педагогами, з яких брав приклад, яких завжди згадував, ніжно любив і поруч з якими тепер знайшов свій вічний спокій.

Рідний край, "Степова Еллада"

Завжди пам'ятати, звідки ти родом було життєве кредо Миколи Левшина. Тож за будь-якої можливості завжди поспішав на рідну Кіровоградщину. "Степовою Елладою" називав цей край письменник Євген Маланюк. Кіровоградщина славиться давньою історією та дивовижною природою. Це — край унікальних чорноземів, що демонструються як еталон в Паризькому музеї мір та ваг. Саме на Кіровоградщині спалахнули таланти засновників українського професійного театру Марка Кропивницького, Івана Карпенка-Карого, Панаса Саксаганського, Марії Заньковецької. А ще "Степова Еллада" збагатилася красне письменство іменами Володимира Винниченка, Юрія Яновського, Арсенія Тарновського. І, звичайно, освітяни завжди пам'ятатимуть, що значну частину свого життя видатний український педагог Василь Сухомлинський був директором Павлівської школи на Кіровоградщині. Є, напевно, в цьому щось символічне, що життєвий шлях Миколи Левшина був освячений постатями батьків — педагогів з великої літери. "Що було найголовніше в моєму житті?" — запитував Василь Сухомлинський. І відповідав: "Без вагань відповідаю: любов до дітей". Без любові до дітей не уявляли себе батьки Миколи Миколайовича Левшина. Оксана Олександрівна була шанованою людиною, викладала історію. А школа,

пригадував Микола Левшин, стояла неподалік від батьківського будинку. Коли її перевели в інше місце, мама написала синові: "Перевели школу. Не стало чути дитячого галасу. А мені на душі сумно". Ці слова якнайкраще характеризують покоління учителів, які не нажили великих статків, проте серце своє віддали дітям. І безмежно любили свій край. "Серед ночі в степу спалахне небосхил і впаде на поля вогняниста зірниця", — ці рядки незабутнього Василя Сухомлинського присвячені

рідній землі — Кіровоградщині. Що ж, "Степова Еллада" завжди народжувала поетів. За спогадами Миколи Левшина, мама була взірцем любові та чуйного ставлення до своїх вихованців. Пригадалося, як малими школяриками допомагала збирати колгоспний урожай. Вчителька Оксана Олександрівна завжди була зі своїми вихованцями поряд. У пам'яті Миколи Миколайовича зберігся випадок: осінній день, коли усім класом працювали на полі. І раптом — злива! Питання, де шукати прихисток від негоди, не виникло. Звісно, треба бігти до вчительки! Оксана Олександрівна, наче турботлива мама, усіх дітей перекрила, висушила одяг. А потім сиділи разом за столом, зігрівалися гарячим чаєм, ласували смачним варенням... Дивна річ — людська пам'ять. Іноді вона безжально знищує епізоди, що здавалися такими важливими. А цей далекий епізод із дитинства надійно зберігав у його пам'яті наче у комп'ютері. Здавалося, звичайний епізод, а він зігрівав з далекого минулого, надійно оберігав від злив і буревіїв у дорослому житті. Ласкаві мамині очі... Дітлахи-губочки за столом довірливо дивилися на свою вчительку. Для них вона назавжди залишилася берегинею, яка оберігала, захищала. Вчителював і батько — Микола Миколайович (як бачимо, Миколаїв у родині

Левшиних не бракувало). До речі, любов до математики — то від тата. Батько був людиною військовою, любив точність і порядок, тож не випадково обрав королеву наук — математику. Тоді, у дитинстві, товаришам Миколки здавалося, що бути сином батьків-вчителів — то суцільні переваги. Бо коли твій тато — математик, а мама знається на історії, у тебе не може бути жодних перешкод! А він все сприймав по-іншому. Бути вчительським сином — то суцільні зобов'язання. Зрештою, вчительські діти завжди мають бути "найкращими поміж найкращих", адже з них беруть приклад інші учні. Тож вчительський син Микола Левшин не прогуляв жодного уроку. Так само не пропустив жодної пари, навчаючись в педагогічному інституті (нині університеті ім. В.Винниченка). А навіщо було пропускати, якщо вчитися було цікаво? Випускники фізмату отримували гарну базову освіту, навички креативного мислення, що ставали у пригоді у дорослому житті, дозволяли вільно орієнтуватися у науковому просторі. З вдячністю згадував Микола Миколайович усіх своїх наставників, які вплинули на його становлення: Неонілу Гаврилівну Мальцеву, Наума Яковича Прайсмана, Серафима Михайловича Чашечнікова, Анатолія Миколайовича Селівєрєвського... Утім, з найбільшою вдячністю — професорові Кіровоградського педагогічного університету, відомому вченому Віталію Лукичу Омеляненку, який долучився до формування науково-педагогічної діяльності Миколи Левшина. Після закінчення навчання Микола Левшин працював у Новомиргородській школі №2. Викла-

дав математику у восьмих класах. Приємно було дізнатися, що наприкінці навчального року отримав найвищий учнівський рейтинг! Це окрилювало, спонукало до подальшої праці. А ще неабияк потішили студенти-практиканти, які присвятили математиці...поетичні рядки. Після служби в армії Микола Левшин працював лаборантом кафедри педагогіки разом із Віктором Вовкотрубом та Степаном Величком (нині це відомі вчені). Кожен з них тоді шукав свою стежку, мріючи про широкий шлях у велику науку. Тоді Микола Левшин використав свій шанс. Якоюсь підмивав колегу, працюючи на підготовчих курсах педагогічного факультету. Продемонстрував високий рівень викладання, тож результат не забарився. Викликав один з тодішніх керівників вишу Сергій Гаврилович Мельничук: "Ти ж фізмат закінчив! Викладай математику, а потім ми тебе направимо до аспірантури".

Педагогічна скарбничка

Так педагогіка і математика нерозривно переплелися у долі вченого. "Уміє відчувати поряд із собою людину, уміє розуміти її душу, бачити в її очах духовний світ, радість, горе, нещастя", — вкотре процитуємо Василя Сухомлинського. Напевно, людина пізнається ще й тим, наскільки вміє бути вдячною.

Наскільки вміє пам'ятати й цінувати людей, з якими колись звела доля. Колеги відзначають надзвичайну комунікабельність Миколи Миколайовича. Сам же він говорив про "феномен вулиці Космічної". І пояснював: колись всі аспіранти Інституту педагогіки, Інституту психології, Київського педінституту жили в одному гуртожитку. У тому легендарному гуртожитку, зі стін якого вийшло у широкий світ чимало вчених-науковців. Панувала у тому гуртожитку творча атмосфера. Аспірантські роки нині з вдячністю згадують численні друзі Миколи Левшина (до речі, саме йому доручили очолювати студраду). Колишні "космонавти" стали знайомими вченими, громадськими діячами. А почуття спорідненості душ, готовність прийти на допомогу залишилися на все життя. А ще з тих юнацьких років виніс найголовніше правило: завжди, за будь-яких обставин з повагою ставитися до людей. "Дякую за найменше добро, виявлене по відношенню до тебе, за чуйність, за послугу. Дякую за те, що тобі поступилися, що тебе стримали від необачного кроку, що довели тобі твою неправоту", — золоті слова педагога Василя Сухомлинського. Ніби так просто, і в той же час неймовірно складно. Утім, без поваги до своїх вихованців учитель ніколи не відбудеться. Коли Миколу Миколайовича запитували про педагогічні секрети, він відповідав: "Студента треба любити!" Без цього неможливо розпочинати свою діяльність. У педагогічній скарбничці Миколи Миколайовича усі поради перевірені життям та практикою. Це, насамперед, прагнення до постійного самовдосконалення; намагання максимально розкрити творчий потенціал кожного студента; введення студентів у власну творчу лабораторію; підтримання широкого культурного творчого простору; розуміння потреб та мотивів вчинків кожного; забезпечення доброзичливої позитивної реакції у будь-якій "позаштатній" ситуації; залучення студентів до наукової діяльності.

Златопільська гімназія

У Миколи Миколайовича була мрія, — відродження осередку культури "Златопільська гімназія", розташованого на території рідного міста Миколи Миколайовича — Новомиргорода. Колись там було два навчальних заклади — педагогічне училище та зоотехнікум (нині, на жаль втрачені). Разом з цим зазнає руйнації пам'ятка архітектури, будова Златопільської гімназії. У 1996 році зусиллями С.Гончаренка, Ю.Мальваного, В.Затоки, тодішнього керівника обласного управління освіти О.Домаранського було проведено всеукраїнську конференцію "Златопільська гімназія: минуле, сучасне, майбутнє". У Златопільській гімназії свого часу навчалися письменник і політик Володимир Винниченко (саме на місцевому матеріалі написана його перша збірка оповідань "Краса і сила"), письменник Григорій Грушевський (помер у Новомиргороді під час голоду 1922р.), етнограф і фольклорист Іван Филипівич, композитор Борис Лятошинський. Його батько викладав тут, а Микола Зеров саме під час викладання у Златопільській гімназії розпочав свою роботу над перекладами римських поетів. Інший викладач — історик Олексій Андрійович мав 400 друкованих праць (таким доробком може похвалитися не кожен столичний професор). У Златопільській гімназії свого часу видавалися три літературні журнали, поряд на сусідніх вулицях діяли два самодіяльні театри, активну участь в яких брали викладачі та учні. Зрозуміло, що Златопільська гімназія уособлювала шляхетність

та аристократизм духу, яким не було місця у країні воєнного атеїзму. Вихор пролетарської революції розвіяв усе на попіл. З тридцяти двох останніх випускників гімназії (1919р.) тільки один помер своєю смертю. Інших так чи інакше знищено, двоє з них зустрілися зі своїм учителем М.Зеровим на Соловках...Утім, плін історії не зупинити. До кінця 80-х років минулого століття у стінах Златопільської гімназії розміщувалася Новомиргородська середня школа №1 (Златопіль став частиною містечка Новомиргорода ще в 50-х роках, хоча офіційна назва побутує й досі). В той час тодішня влада не переймалася відродженням навчального закладу. Коли директором школи став Василь Затока (який, до речі, перетворив звичайну школу на технічний ліцей), тоді заговорили про відродження приміщення Златопільської гімназії. Крайни вдячні усім, хто виступив з такої ініціативою. Земляків активно підтримував Микола Левшин. Утім, на той час, в середині 90-х, ентузіазму громади було замало. Економічна криза зводила нанівець усі масштабні задуми. Тоді Василь Затока вдалося все ж таки знайти кошти, аби перекрити дах старого приміщення (без цього відроджувати вже було б нічого). А ще Василь Затока написав книжку "Златопільська історія: сторінки історії". На жаль, життя подвижника обірвалося, і на місцевому рівні не було кому "просувати" цю ідею. Утім, громадяни, мешканці Новомиргорода розуміли, що без відродження вічних духовних цінностей годі говорити про якісь зрушення у суспільстві. У стіни гімназії потрібно було вдихнути нове життя, повернути призабуті ідеали шляхетності, інтелігентності, жертвності. Новомиргородці повірили у власні сили, адже завдяки їхнім старанням у місті відкрили пам'ятник Тарасові Шевченкові (про перебування малого Тараса на цій землі йдеться у повісті "Наймичка"). І ось у справі щодо відродження Златопільської гімназії намітилася позитивна тенденція. Як радів цьому Микола Левшин, який протягом всього часу був активним учасником процесу, мріяв про те час, коли гімназія все ж таки відродиться до нового життя (до речі, за вагомих внесок у розвиток вищої освіти та утвердження освітянських традицій Миколу Левшина було нагороджено почесною грамотою Новомиргородської міської ради та почесною відзнакою "Твоє місто гордиться тобою").

Життя

триватиме любов'ю

Микола Миколайович належав до когорти тих небайдужих людей, які живуть інтересами громади. Тож не дивно, що обирався депутатом Гірської сільської ради. Тішився, що виправдав сподівання своїх виборців, адже жодного звернення не залишив поза увагою. На власному досвіді переконався: депутатство — то важка й копітка праця. Але він не боявся труднощів. Знову балотувався до сільради. Зустрічався з виборцями. Планував, планував... На щастя, вдома Микола Миколайович мав повне розуміння. Дружина "сімейна команда" підтримувала та допомагала. Тішився, що донька Оксана зуміла передати своїм донькам найголовніше — людяність та доброту. Онучата Настя та Варя ніколи не пройдуть повз чужої біди. Тож не дивно, що безпритульні кошенята, що їх знайшли дівчатка, стали повноправними мешканцями їхньої домівки. А відтак, на землі поменшало нещастя... Стало більше доброти. І у ній триватиме життя Миколи Левшина.

Наталія ОСИПЧУК,
письменниця, член НСПУ